

FÖRTJÄNST OCH FÖRTROENDE

EN NÖDVÄNDIG förutsättning för rättssamhällets bestånd är självfallet, att lagen och rätten respekteras av framför allt dem, vilka främst bära ansvaret för den offentliga och kommunala förvaltningen i vårt land. Vål hava Kungl. Maj:t och riksdag vid mer än ett tillfälle genom samfällda beslut ansett sig kunna kränka den svenska regeringsformen, men dylika lagbrott kunna dock lika litet som kontrollorganens bristande effektivitet tjäna till ursäkt för ett åsidosättande inom förvaltningen av vare sig lagligen gällande bestämmelser eller god sed. Visserligen kan det allra minst ursäktas, när en statsrådets ledamot handlar emot rikets grundlag eller allmän lag eller tillstyrker någon överträdelse därav, men rättssäkerheten fordrar, att även i övrigt lag och laga stadgar bliva av vederbörande iakttagna.

Redan i 1719 års regeringsform föreskrevs, att vid alla ämbetens besättande hänsyn skulle tagas endast till skicklighet och ej till härkomst, och i vår nuvarande regeringsform säges också, att vid alla befordringar avseende skall fästas endast å de sökandes *förtjänst och skicklighet*, men icke å deras börd. Stadgandet är klart och otvetydigt, och det bereder ingen möjlighet att giva en sökande företrädare med hänsyn till andra omständigheter än dem, som inrymmas i nyssnämnda bestämning. Hänsyn till börd får alltså icke tagas, och lika litet får släktskap eller andra liknande omständigheter giva en sökande företrädare framför andra vid tillsättandet av vare sig högre eller lägre befattningar.

Även om denna bestämmelse i första hand riktar sig till dem, vilka hava att tillsätta statens ämbets- och tjänstemän, måste dock den däri uttalade principen gälla även de kommunala tjänstebefattningarna. En kommun är dock en integrerande del av statsförvaltningens organism, som samtidigt med handhavandet av sina egna angelägenheter ombesörjer statliga förvaltningsuppgifter och faktiskt utgör ett lokalt statligt förvaltningsorgan. Kommunens självstyrelseuppgifter äro därför av offentlighetsrättslig natur och de kommunala organen utgöra motsvarigheten till de statliga ämbetsverken och förvaltningsmyndigheterna.

Även för kommunens tjänstemän, som i likhet med statens äro underkastade ämbetsansvar, måste därför den enda befordringsgrunden vara vederbörandes förtjänst och skicklighet, och lika

litet inom den kommunala som inom den statliga förvaltningen få bördshänsyn eller nepotism förekomma.

I motsats till ledamöterna av statsförvaltningens centrala ämbetsverk och lokala förvaltningsmyndigheter erfordras i allmänhet inga särskilda kvalifikationer för erhållande av ett kommunalt ämbete eller, såsom kommunallagarna uttrycker det, »befattning», som ensam eller tillsammans med andra ämbeten bildar ett kommunalt organ. Under det att kommunens tjänstemän regelmässigt tillsätts av dessa kommunala organ, utses ledamöterna av organen direkt eller indirekt genom val av kommunens röstberättigade medlemmar, och de erhålla sålunda sina ämbeten genom dessa kommunmedlemmars »förtroende».

Denna omständighet ställer dem emellertid ingalunda utanför skyldigheten att iakttaga gällande bestämmelser och god sed. Jämväl innehavarna av dessa kommunala befattningar äro underkastade strafflagens ämbetsansvar, och just förtroendekaraktären förpliktar dem att till det yttersta värna ävenledes om det, som plägar betecknas såsom god sed. Det *förtroende* hos kommunmedlemmarna, som utgör grunden för deras tillsättning, får icke svikas, men så sker, därest de låta partipolitiska eller andra ovidkommande hänsyn vara avgörande vid tjänsters tillsättande.

Exempel härpå hava tyvärr icke saknats och intet parti kan helt fritaga sig från skuld i sådant hänseende. De mest markanta fallen hava dock, karakteristiskt nog, inträffat genom åtgärder av socialistiska innehavare av förtroendeämbeten. Man må därvidlag i vissa fall ej värja sig med den förklaringen, att fråga icke varit om kommunala tjänstemän utan allenast om anställda i enskilda sammanslutningars tjänst. Tillsättningen har dock skett på grundval av den kommunala förtroendeställningen, och en sådan avvikelse från god sed som nepotism och camaraderie innebär alltid ett *missbruk av visat förtroende*. Objektiviteten och sakligheten äro eliminerade, och därmed har vederbörande också svikit sin plikt såsom både förtroendeman och befattningshavare.

Få ting äro mera ägnade att undergräva tilliten och förtroendet till de allmänna organen och till deras tjänstemän än medvetandet därom, att tillsättning och befordran icke städse ske med principen om duglighet och kvalifikation såsom rättesnöre. Nepotism, godtycke och partipolitiska hänsyn vid utseendet av tjänstemän rubba själva grundvalarna för rättssamhället, och det system, som hemfaller däråt, gräver i själva verket demokratiens grav.